

ΑΝΤΙΠΡΟΣΩΠΕΥΣΗ & ΓΟΗΤΕΙΑ ΤΗΣ ΑΥΘΕΝΤΙΑΣ (του Γιάννη Ζήση)

✘ Η γοητεία της εξουσίας αποτελεί από μόνη της ένα παγκόσμιο πρόβλημα καθώς υπονομεύει εκ των έσω το κοινωνικό συμβόλαιο. Η «πειστικότητα» του συστήματος βασίζεται στην ψυχολογική καθήλωση του ανθρώπου σε ένα πεδίο αυταπάτης γύρω από ένα αρχέτυπο ιδεατό και τη συμβολαιακή εξυπηρέτηση του. Στην πραγματικότητα **κάθε ζωική οντότητα είναι καθηλωμένη από μια πειθώ**. Στην περίπτωση του ανθρώπου η καθήλωσή του σε μια πειθώ είναι πολιτισμικά διαμεσολαβημένη και εξειδικευμένη.

Ο άνθρωπος θυσιάζει την ελευθερία του με κίνητρο την ασφάλεια, με αντίτιμο την ισότητα ως βάση συμμετοχής στη συλλογικότητα ή την ενότητα. Τελικά όμως **στην πράξη η ενότητα, η ισότητα και η ασφάλεια παραμένουν σε καθαρά ιδεατό επίπεδο**. Το ιδεατό αυτό προηγείται της διαμεσολάβησης που δημιουργείται για να το υλοποιήσει.

Τελικά όμως η μέχρι σήμερα εμπειρία έχει δείξει ότι η διαμεσολάβηση είναι αυτή που γίνεται καθοριστική μέσα από την πειστικότητα που αναπτύσσεται σε έναν περιορισμένο κύκλο συνειδητότητας. Όπως παρατηρεί η Ιωάννα Μουτσοπούλου για την γοητεία:

«Η γοητεία της παροδικής ισχύος είναι ένα φάντασμα που ελέγχει την ανθρώπινη σκέψη με την ελπίδα της μονιμότητας και το κύρος της ικανότητας για έλεγχο και καταστροφή. Επίσης, δημιουργεί τη φαντασίωση ανωτερότητας ότι η ισχύς είναι πέραν από τις ψυχολογικές περιπλοκές των «κοινών» ανθρώπων, γιατί θεωρεί ως ψυχολογία μόνον το συναίσθημα, ενώ ψυχολογικό φαινόμενο είναι και η απουσία συναισθήματος, η ύπαρξη επιθυμίας και όλα τα φαινόμενα της συνείδησης. Μάλιστα στην εξουσιαστικότητα αυτά εντείνονται τόσο, ώστε ο άνθρωπος αποκόπτεται από την υποκειμενικότητα του περιβάλλοντος και το αντιμετωπίζει μόνον ως αντικείμενο, με αποτέλεσμα να μην μπορεί να διαβλέψει τον

αστάθμητο παράγοντα της υποκειμενικότητας των άλλων. Έτσι πέσανε ολόκληρες αυτοκρατορίες –αλλά η εξουσία δεν καταλαβαίνει. Δυστυχώς ούτε οι υπόλοιποι άνθρωποι θέλουν να καταλάβουν, αν και θα αναγκαστούν»[1]

Από την αντιπροσώπηση στη θεατροποίηση

Αποτέλεσμα αυτής της κατάστασης είναι ότι δεν αναδεικνύεται σε κανένα επίπεδο η πραγματική φύση του διαμεσολαβητικού σώματος ούτε καν το τι αυτές αντιπροσωπεύουν σε επίπεδο σωματικής δύναμης -πολύ δε περισσότερο σε επίπεδο συναισθηματικής και νοητικής δύναμης- λειτουργώντας με όρους γοητείας, αυθεντίας και αυταπάτης. Μέσα σε αυτό το πλαίσιο δημιουργείται το διαμεσολαβητικό σώμα.

Έτσι, μέσω των αντιπροσώπων αναδεικνύεται η θεατροποίηση της κοινωνικής συγκρότησης του βίου. Ακολουθεί η ρεαλιστική ρήξη του διαμεσολαβητικού σώματος με το ιδεατό. Συνέπεια αυτής της ρήξης είναι ότι αφενός μεν η ελευθερία χάνει την αφετηριακή υπόσταση της αφετέρου ότι η ισότητα και η ασφάλεια χάνουν την κοινωνική τους δυναμική και συνέπεια.

Η ισότητα και η ασφάλεια μπορούν να εξυπηρετηθούν μόνο με όρους δικαιοσύνης -ανταποδοτικότητας δηλαδή- μέσα από μια σχέση ευθύνης και συμμετοχής. Διαφορετικά η δικαιοσύνη εκφυλίζεται σε όργανο εξουσίας που απαλλοτριώνει το ίδιο το κοινωνικό συμβόλαιο σε ένα παίγνιο της διαμεσολάβησης με τους διαφορετικούς κάθε φορά ιστορικούς και πολιτισμικούς όρους αυτού του παιγνίου, με την ευρύτητα φάσματος που αναδεικνύεται στο σώμα της διαμεσολάβησης και στην ισχύ του.

Κοινωνικό συμβόλαιο και οι διαμεσολαβούσες οντότητες

Το ενδιαφέρον είναι ότι **η διαμεσολάβηση έχει μια διττότητα**. Μπορούμε να πούμε πως υπάρχει:

1. η διαμεσολάβηση των ιδεών και
2. η διαμεσολάβηση των προσώπων ή των υποκειμένων

Σε κάθε περίπτωση πρόκειται για διαμεσολάβηση κάποιας οντότητας καθώς θα πρέπει να θεωρήσουμε τις ιδέες ως οντότητες. Η θεώρηση των ιδεών ως οντότητες μπορεί να γίνει αντιληπτή:

- με την έννοια που το θέτει ο Πλούταρχος και ο Πλάτωνας
- με την έννοια ότι εφόσον όλα τα όντα είναι επικοινωνιακά στην αναγωγή τους θα λέγαμε ότι αντίστοιχα με τα διαγράμματα Feynman για τις πυρηνικές ζεύξεις και την πυρηνική συνοχή μπορούμε να μιλήσουμε και για την ιδεατή συνοχή στο επίπεδο των έμβιων οργανισμών και των κοινωνιών τους.

Αυτή την αφετηριακή συναλλακτική βάση του κοινωνικού συμβολαίου μπορεί να την δει κανείς να εξειδικεύεται και στη σημερινή εποχή. Βλέπουμε για παράδειγμα την ελευθερία να λειτουργεί τελικά ως ανταγωνιστικός πόλος παλινδρόμησης - αντίθετος στην ισότητα- στην υποτιθέμενη σύγκρουση μεταξύ κράτους και ιδιωτικής πρωτοβουλίας και αγοράς. Βλέπουμε δηλαδή να διαγωνίζεται ο φαύλος κύκλος της αφετηριακής νόθευσης και στρέβλωσης της ιδεατής ισορροπίας.

Κοινωνικό συμβόλαιο και αγορές

Η ιδιωτική πρωτοβουλία και αγορά εμφανίζει συχνά τον εαυτό της ως μια απόπειρα φυγής από το πεδίο της «απαλλοτριωτικής ισχύος του κοινωνικού συμβολαίου» που συγκροτεί το κράτος. Η αγορά δηλαδή εμφανίζεται ως απόπειρα ανάκτησης της χαμένης εσωτερικότητας του ανθρώπου. Αυτή είναι βέβαια η υποκριτική της αγοραίας ελευθερίας και της πρωτοβουλιακότητας της σε αυτήν. Στην πραγματικότητα όμως είναι μια αυταπάτη, μια φαντασμαγορία. Για τον John Galbraith αυτό αποτελεί μια από τις πιο διαδεδομένες απάτες της αγοράς:

«η πίστη στην οικονομία της αγοράς στην οποία ο καταναλωτής κυριαρχεί είναι μια από τις πιο διάχυτες μορφές απάτης», καθώς η «δύναμη του παραγωγού εξαπλώνεται τόσο, ώστε να επηρεάζει ακόμη και να ελέγξει την καταναλωτική ζήτηση» μέσω της

διαφήμισης και της διαπλοκής με τους πολιτικούς. [2]

Ο άνθρωπος λοιπόν δεν κερδίζει τον εαυτό του γιατί η ίδια η αγορά λειτουργεί επίσης διαμεσολαβητικά και αυτό αποκρύπτεται από τους θιασώτες της. Και η ιδιωτική ισχύς όμως λειτουργεί όπως η διαμεσολαβητική ισχύς.

Είναι πρακτική απαίτηση το να συνειδητοποιηθεί πως **«οι κενές και ανόητες ιδεολογικές προσκολλήσεις σε κράτος ή ιδιωτική πρωτοβουλία πρέπει να λήξουν, γιατί τα πράγματα έχουν ένα κοινό και βαθύ ανθρωπολογικό υπόβαθρο που κινητοποιεί τις πράξεις** και από το οποίο δεν πρόκειται ποτέ να απαλλαγεί, παρά μόνον αν θελήσει πραγματικά να το εξευγενίσει. Το κέρδος σε οποιαδήποτε μορφή του είναι αντίθετο σε κάτι τέτοιο, γιατί ως κέρδος μπορεί να νοηθεί το οικονομικό, το πολιτικό, το εθνικό, το θρησκευτικό, το στρατηγικό, το ατομικό, το ψυχολογικό και καθετί που αποβλέπει σε υπερίσχυση. **Αυτό φυσικά δεν σημαίνει ότι δεν πρέπει να υπάρχουν θεσμοί, αλλά απλώς ότι δεν πρέπει να έχουμε αυταπάτες για την τελειότητα των θεσμών χωρίς τη δική μας συνδρομή και να εφησυχάζουμε»** [3]

Σύνοψη

- Η γοητεία της εξουσίας υπονομεύει εκ των έσω το κοινωνικό συμβόλαιο
- Η γοητεία της εξουσίας βασίζεται στην ψυχολογική καθήλωση του ανθρώπου
- Η ισότητα και η ασφάλεια μπορούν να εξυπηρετηθούν μόνο με όρους δικαιοσύνης, ευθύνης και συμμετοχής
- Η ιδιωτική πρωτοβουλία και αγορά εμφανίζει συχνά τον εαυτό της ως μια απόπειρα φυγής από το πεδίο της «απαλλοτριωτικής ισχύος του κοινωνικού συμβολαίου» που συγκροτεί το κράτος, αυτό όμως είναι μια απάτη.
- Οι ιδεολογικές προσκολλήσεις σε «κράτος ή ιδιωτική πρωτοβουλία» πρέπει να λήξουν, γιατί τα πράγματα έχουν ένα κοινό και βαθύ ανθρωπολογικό υπόβαθρο που

κινητοποιεί τις πράξεις

Αναφορές

[1] Μουτσοπούλου Ιωάννα, [ΤΟ ΚΡΑΤΟΣ ΣΤΗΝ ΕΛΕΥΘΕΡΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ \(΄Γ Μέρος\) : Η ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ ΩΣ ΤΟΜΕΑΣ ΙΣΧΥΟΣ ΚΑΙ ΕΞΟΥΣΙΑΣ](#) , 24/8/2010

[2] Galbraith John, Τα Οικονομικά της Αθώας Απάτης, 2006, Εκδοτικός Οίκος Α.Α. Λιβάνη, σελ. 37

[3] Μουτσοπούλου Ιωάννα, [Ο ΜΥΘΟΣ ΤΗΣ ΙΔΙΩΤΙΚΗΣ ΠΡΩΤΟΒΟΥΛΙΑΣ](#) , 8/4/2011

Το παρόν κείμενο αποτελεί μέρος του δοκιμίου με τίτλο: **[“Το αίνιγμα του ανθρώπου της ιστορίας και του πολιτισμού”](#)** το οποίο θα δημοσιευτεί σταδιακά.

Γιάννης Ζήσης

Φωτό: wikimedia